

РЕЦЕНЗИЯ

към дисертационен труд за ОНС „Доктор“ на тема
**„Актуални проблеми на консолидацията на банковия сектор –
сравнителен анализ за европейския съюз и България“**

автор Юлиян Бенов,
докторант при катедра „Финанси и кредит“,
Стопанска Академия „Д. А. Ценов“
научен ръководител доц. д-р Желю Вътев

рецензент проф. д-р Стефан Симеонов

Научно жури, определено със заповед на Ректора N 210 от 29.04.2021

1. Актуалност и значение на темата

Актуалността на темата за банковата консолидация е обоснована с проблемите и тенденциите в банковия сектор, породени от икономическите сътресения, произтичащи от настоящата пандемия.

2. Увод

Уводът на дисертацията съдържа коректна дефиниция на основните компоненти на научното изследване.

Обект на дисертацията е банковата консолидация, а предметът на изследването е фокусиран върху актуалните проблеми и възможните решения, отнасящи се до консолидацията на банковия сектор.

Изследователската теза е формулирана както следва:
„оценяването на сравнителната консолидационна атрактивност и определянето на ефективен прогнозен консолидационен коридор на банковата система могат да се използват като база за разработване на процесна препоръка за нейното рационално окрупняване“.

Приветствам поставените три работни хипотези, с които се конкретизират отделни аспекти, включени в основната изследователска теза.

Основната цел на дисертационния труд е „да се направи сравнителен теоретико-емпиричен анализ на консолидационния процес в страните от Европейски съюз и България“.

За постигането на тази цел са формулирани седем задачи, които обуславят структурата на един задълбочен дисертационен труд.

3. Обем и структуриране

Дисертацията е в общ обем от 254 стр., като основният текст е 215 стр. и са включени 11 стр. приложения. За онагледяване и организиране на изложението в основния текст са включени 19 таблици и 38 фигури.

Структурата на дисертацията е класическа – в три глави. Същата е логична, балансирана и подпомага реализирането на поставените цели.

В първа глава „Теоретико-приложни аспекти на банковата консолидация“ е извършен критичен преглед на публикациите за банковите консолидации, съсредоточен основно върху транзакции в Европа и САЩ. Последващото изложение очертава основните причини, методи и проблеми, свързани със слиянията в банковия сектор. Анализът на катализаторите на банковите M&A транзакции изтъква тяхното положително отражение, изразено чрез ръст на синергийните ефекти. Заключителната част на тази глава е съсредоточена върху спецификата на консолидациите в банковата сфера в сравнение с фирми от други браншове.

Във втора глава „Изследване на практиката и проблемите на банковите сливания и погълщания в страните от Европейския съюз“ са отразени значението, структурата и актуалните проблеми в развитието на банковата сфера. Стратегическата ориентация в контекст на дигитализация на банковите услуги отрежда централно място на бизнес трансформацията и бизнес иновацията не само в бъдещото позициониране на сектора, но и в последващата консолидация. Същевременно са представени подходи за оценяване на ефективността от окрупняването на банковия капитал.

В трета глава „Проблеми на консолидацията на банковия сектор в България“ са представени структурата и актуалните проблеми на банковия сектор в България. Посредством изследователския обхват на електронното емпирично проучване на специалисти в областта на M&A транзакциите в периода август-септември 2020 г. е проведена класация на сравнителната консолидационна атрактивност на банковия сектор в ЕС (Първа хипотеза). В трета глава на разработката вниманието е концентрирано върху изчислението на ефективен прогнозен консолида-

ционен коридор в банковата сфера (*Efficient consolidation interval, ECI Banking*) на държавно ниво, който е оптимален за всички заинтересовани групи (Втора хипотеза). Дисертацията завършва с очертаване на теоретично възможните варианти за консолидация и разработване на процесна препоръка за ефективно окрупняване на капитала по примера на банковия сектор в България (Трета хипотеза).

4. Методология

За целите на изследването са използвани различни научно-изследователски методи: анализ и синтез, сравнителен, индукция и дедукция, метод на наблюдението, дескриптивен метод, анкетиране и други. За илюстриране на резултатите и постигане на по-добра прегледност в изследването са включени таблици и графични изображения.

5. Емпирика

Емпиричната част на изследването включва състоянието и развитието на банковите системи на страните от Европейския Съюз, като извършеният анализ обхваща периода 2015-2020 г. По този начин практическият анализ удовлетворява убедително изпълнението на поставените задачи и аргументирано доказва дефинираните работни хипотези.

6. Цитиране и ползвана литература

Цитирането е коректно в приетия АРА-стандарт. Списъкът на ползваната литература съдържа 436 източника, от които 387 на немски и английски език.

7. Стил

Стилът е стегнат и точен, издържан на много добро научно ниво, което е показател за достигната зрялост в научно-изследователската работа на автора.

8. Оформлението

Оформлението както от техническа, така и от съдържателна гледна точка е много добро. В началото на разработката са поставени списък на съкращенията, таблиците и фигуранте.

9. Постигнати резултати

От цялото изследване са изведени съществени обобщения и констатации, чийто характер е предимно практико приложен. Откроени са следните по-съществени резултати:

- „В борбата за запазване на пазарните дялове класическите кредитни институти са принудени по-добре да удовлетворят очакванията на клиентите в сравнение с иновативните FinTech фирми“, което принуждава банките да търсят алтернативни варианти за инвестиции понякога с прекомерен рисков профил“.
- Решение за част от проблемите в банковия сектор е окрупняването на капитала.
- В ЕС и в България броят на кредитните институти е твърде голям. Въпреки това, дългоочакваната консолидационна вълна, свързана с масови M&A (сливания и придобивания) в банковата сфера на национално и международно ниво все още не е настъпила. Консолидационният процес в ЕС се намира в преходна фаза и все още е далеч от окончателното си завършване.

По-значимите резултати произтичат от потвърждението на изследователската теза и работните хипотези.

По отношение на 1-ва хипотеза: Практическото приложение на предложения модел за отчитане на сравнителната консолидационна атрактивност на банковия сектор на национално ниво в ЕС е индикатор за вероятността за последващо окрупняване на банковия капитал.

Очертаните проблемни полета, свързани с ниското качество на активите, негативното демографско развитие, остатялата инфраструктура, високото ниво на корупция и държавен риск, съпроводени с нездадоволителното върховенство на закона, са пречка за последващото и ефективното окрупняване на банковия капитал. Решаването на тези проблеми изисква полагане на общи усилия от страна на банковия сектор и предимно на държавното управление.

- Последица от това е и намалението на нетният поток на преките чуждестранни инвестиции в страната ..

По отношение на 2-ра хипотеза: потвърдена е възможността за изчисление на ефективен прогнозен консолидационен коридор в банковата сфера. Процесното завършване и същевременно то окрупняване на банковия капитал до ниво, считано за ефективно, се приема за постигнато, ако е в рамките на препоръчителния коридор по HHI (*Hirschman-Herfindahl-Index*) ($1.500 \leq HHI \leq 2.500$). Посочени са 4 варианта на окрупняване на банковия капитал определени според горната граница на допустимия интервал ...

По отношение на 3-та хипотеза, на основата на осъществения анализ е доказана възможността за предлагане на консолидационни варианти (предложени 6 такива) и разработка на процесна препоръка за ефективно окрупняване на банковия капитал по примера на банковия сектор в България.

10. Бележки и препоръки

Не откривам пропуски, нито слабости, които предполагат съществени бележки.

12. Оценка на публикациите

По темата на дисертацията са публикувани самостоятелно 1 студия, 2 статии и 2 доклада (единия на английски ез.), с което ключови части от дисертационното изследване са направени достояние на специализираната читателска аудитория. Посочените публикации са в издания с научно рецензиране и формират 55 точки, с което се преизпълняват почти двойно минималните законови изисквания.

13. Мнение за автореферата

Авторефератът е в обем 50 страници, съдържа всички необходими компоненти и обективно отразява съдържанието, резултатите на дисертацията и свързаните с нея публикации.

14. Обобщена оценка

Дисертацията има цялостен и завършен вид, поставените задачи са изпълнени успешно, тезата и трите работни хипотези са потвърдени.

Отличава се необходимия критичен поглед и автентичната авторова трактовка на изследваните проблеми.

На основата на постигнатите резултати са изведени необходимите приноси с практико-приложен и научо-приложен характер.

Цялостната ми оценка за изследването е много добра.

Предвид всичко посочено, категорично подкрепям присъждането на ОНС Доктор на Юлиян Бенов.

5.6.2021 г.

Рецензент:

Проф. д-р Ст. Симеонов